

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Наталя Паславська

**СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК
ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ
НІМЕЧЧИНИ**

Монографія

Львів
ЛНУ ім. Івана Франка
2026

**УДК 342.9(430)(094)
П 19**

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол №10/6 від 25 червня 2026 р.)*

Рецензенти:

Надія ІЛЬЧИШИН, докторка юридичних наук, доцентка кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Львівського державного університету внутрішніх справ, суддя Восьмого апеляційного адміністративного суду;

Олександр ГАВРИЛЕНКО, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного і європейського права Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Ігор КОВБАС, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри публічного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Паславська Наталя

П 19 Становлення, розвиток та функціонування адміністративної юстиції Німеччини : монографія / Наталя Паславська. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2026. – 448 с.

ISBN 978-617-10-0997-4

Монографію присвячено комплексному дослідженню становлення, розвитку та функціонування адміністративної юстиції Федеративної Республіки Німеччина як одного з ключових інститутів правової держави. Розкрито історичні передумови формування адміністративного судочинства, особливості його інституційної еволюції та роль у забезпеченні ефективного судового контролю за діяльністю органів публічної влади.

Проаналізовано конституційні засади адміністративної юстиції ФРН, структуру й компетенцію адміністративних судів, процесуальні механізми захисту прав особи, розвиток доктрини контрольованої дискреції та вплив європейського права на модернізацію судочинства. Обґрунтовано, що німецька модель адміністративної юстиції є важливим інструментом забезпечення верховенства права, законності та належного врядування.

Особливу увагу приділено порівняльному аналізу німецької та української моделей адміністративного судочинства, що дало змогу визначити перспективні напрями вдосконалення національної системи захисту прав людини у публічно-правовій сфері. Для дослідників, викладачів, здобувачів юридичної освіти, суддів, адвокатів і державних службовців.

УДК 342.9(430)(094)

ISBN 978-617-10-0997-4

© Паславська Н., 2026

© ЛНУ ім. Івана Франка, 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
Розділ 1.	
АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ – СКЛАДОВА НІМЕЦЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ ТА ПРАВОВОЇ ТРАДИЦІЇ	7
1.1. Дослідження адміністративної юстиції – науковий напрям юридичної науки.....	7
1.2. Основні поняття та методологія дослідження адміністративної юстиції в Німеччині.....	29
1.3. Нормативна база дослідження адміністративної юстиції Німеччини.....	41
<i>Висновки до розділу 1</i>	50
Розділ 2.	
ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОДЕЛІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ	53
2.1. Витоки адміністративної юстиції в Священній Римській імперії німецької нації (XV–XIX ст.).....	53
2.2. Історико-правові аспекти контролю за публічною адміністрацією в Німеччині після розпуску Священної Римської імперії.....	67
2.3. Основні форми адміністративної юстиції в Німецькій імперії (1871–1918 рр.).....	75
2.4. Адміністративна юстиція у Ваймарській республіці (1919–1933 рр.).....	100
2.5. Трансформація адміністративної юстиції Німеччини за націонал-соціалістичного режиму (1933–1945 рр.).....	119
2.6. Відновлення адміністративної юстиції у Західній Німеччині після 1945 року.....	129
2.7. Адміністративний правовий захист у Східній Німеччині після 1945 року.....	163
<i>Висновки до розділу 2</i>	181

Розділ 3.

СУЧАСНА МОДЕЛЬ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ ФРН	187
3.1. Модернізація адміністративної юстиції у ФРН: еволюція від адміністрування до судочинства.....	187
3.2. Розвиток законодавства ФРН про адміністративну юстицію.....	204
3.3. Система адміністративної юстиції ФРН: організація та функціонування	242
<i>Висновки до розділу 3.....</i>	<i>271</i>

Розділ 4.

КОНВЕРГЕНЦІЯ МОДЕЛЕЙ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ – СУЧАСНА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА	279
4.1. Взаємні впливи німецької, французької та австрійської моделей адміністративної юстиції.....	279
4.2. Тенденції трансформації європейської адміністративної юстиції	309
4.3. Перспективи розвитку адміністративної юстиції у ФРН	333
<i>Висновки до розділу 4.....</i>	<i>345</i>

Розділ 5.

РЕЦЕПЦІЯ НІМЕЦЬКОЇ МОДЕЛІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ	351
5.1. Німецька концепція адміністративної юстиції як історико-доктринальний феномен та джерело формування української моделі адміністративного судочинства	351
5.2. Європейська адміністративно-юстиційна парадигма як чинник структурно-функціональної модернізації адміністративної юстиції України	381
<i>Висновки до розділу 5.....</i>	<i>396</i>
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	401
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	407
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	441

ПЕРЕДМОВА

Проблематика адміністративної юстиції, її інституційного становлення та функціонального розвитку посідає одне з провідних місць у сучасній правовій науці. Зростання ролі держави у регулюванні суспільних відносин, зокрема у сфері публічного управління, вимагає чітких, ефективних і справедливих механізмів судового контролю за діяльністю органів виконавчої влади. Саме адміністративна юстиція як інститут, покликаний забезпечувати баланс між владою та громадянином, є ключовим елементом правової держави. Федеративна Республіка Німеччина (ФРН) є державою, яка стала взірцем розвиненої правової системи, побудованої на принципах демократії, верховенства права і соціальної справедливості. Її адміністративна юстиція має тривалу історію, складну еволюцію та нині розглядається як одна з найефективніших у Європі. Дослідження становлення, розвитку та функціонування німецької адміністративної юстиції є надзвичайно важливим не лише в історико-правовому контексті, але й для вдосконалення національної моделі адміністративного судочинства в Україні. У контексті європейської інтеграції та впровадження стандартів Європейського Союзу в українське законодавство вивчення досвіду Німеччини дає змогу краще зрозуміти механізми ефективного захисту прав громадян у відносинах із публічною адміністрацією. Саме тому монографія Наталі Паславської є своєчасною, науково вагомою і практично значущою працею, що розкриває системний, історичний і порівняльно-правовий аналіз становлення німецької адміністративної юстиції. Основною метою дослідження є комплексне осмислення адміністративної юстиції ФРН як правового, політичного і соціального феномена, а також виявлення закономірностей її еволюції – від перших форм судового контролю за адміністрацією у XIX ст. і до сучасної моделі, що функціонує на принципах верховенства права, незалежності суду та доступності правосуддя. Авторка ставить перед собою завдання проаналізувати історичні етапи формування адміністративної юстиції в Німеччині, виявити

правові, соціальні та політичні чинники, що впливали на її розвиток, дослідити структуру адміністративних судів, їхню компетенцію, процесуальні засади та взаємодію з іншими гілками влади, окреслити роль адміністративної юстиції у забезпеченні прав і свобод людини, а також здійснити порівняльний аналіз із українською системою адміністративного судочинства. Монографія вирізняється системністю підходу, глибиною аналізу та міждисциплінарним характером. Авторка вдало поєднує історико-правовий, порівняльно-правовий, інституційний і функціональний методи, що дає змогу розкрити не лише юридичну, а й філософсько-державознавчу природу адміністративної юстиції. Новизна праці полягає у комплексному висвітленні становлення німецької адміністративної юстиції як процесу формування цілісної системи судового контролю, що ґрунтується на доктрині поділу влади та концепції правової держави (*Rechtsstaat*). Уперше в українській науці настільки докладно показано взаємозв'язок між розвитком адміністративного права і судовою практикою адміністративних судів ФРН. Особливої уваги заслуговує аналіз судової доктрини та рішень Федерального адміністративного суду Німеччини (*Bundesverwaltungsgericht*), які стали правовими орієнтирами не лише для німецької правової системи, а й для багатьох європейських держав. Дослідження німецької моделі адміністративного судочинства дає змогу глибше зрозуміти логіку побудови судової системи, принципи ефективного захисту прав особи, а також шляхи вдосконалення національного законодавства. Практична цінність праці полягає в тому, що її висновки можна використати в розробці законопроектів у сфері адміністративного судочинства, у навчальному процесі юридичних факультетів, у підвищенні кваліфікації суддів, адвокатів і державних службовців, а також у подальших порівняльно-правових дослідженнях.

Микола Кобилецький, доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного та фінансового права
Львівського національного університету імені Івана Франка

Наукове видання

Паславська Наталя

**СТАНОВЛЕННЯ,
РОЗВИТОК ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ НІМЕЧЧИНИ**

Монографія

Редагування Юлії Глиняної

Технічне редагування Анастасії Дідух

Макетування, оформлення обкладинки Світлани Костенко

Коректура Анастасії Дідух

Підп. до друку 21.07.2026 р.

Формат 60x84/16. 26,04 умов. друк. арк.

Тираж 300 прим.

Видавець та виготовлювач:

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79007.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи.

Серія ДК № 3059 від 13.12.2007